

شناخت خانواده‌های هندی از پشت بام‌شان!

در باره منطقه‌ای در پنجاب که در آن مجسمه‌های بزرگ و متفاوتی روی پشت بام‌ها نصب شده
و هر کدام از آن‌ها داستان جالبی دارد

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان رضوی

شنبه ۶ مرداد ۱۴۰۳

۲۱ محرم ۱۴۴۶ • ۲۷ جولای ۲۰۲۴

شماره ۲۱۵۴۶

۲۷۶۵

خیلی از ما، هندی‌ها را به کارهای عجیب و غریب و محیر العقول در قلمرو سرپال‌هایشان می‌شناسیم. باز یگران هندی در بالیوود کارهایی می‌کنند که به اصطلاح به عقل جن هم نمی‌رسد و به نظر ترکیبی خنده‌دار و عجیب است. مثلاً در یک سکانس یک نفر که تیر خورده و زخمی است به یک‌باره با یک ضرباتنگ باورنکردنی به حساب‌سی، چهل نفر آدم قلچماق می‌رسد بدون این‌که زخمش مانع کار او شود و پس بیفتد. پس عجیب نیست اگر بشنوید روستاهای ایالت پنجاب در هند پشت‌بام‌های عجیب و غریبی دارد که با مجسمه‌هایی مانند هواپیما، لیونل مسی، حیوانات یا خودروها تزئین شده‌اند. این مجسمه‌ها آن قدر بزرگ هستند که به راحتی می‌توان آن‌ها را در شهر دید و به غریبه‌ها یا افرادی که برای اولین بار از آن‌جا بازدید می‌کنند، کمک می‌کند تا خانه بستگان خود و خانه مد نظر خود را در روستا پیدا کنند. این، یکی از ویژگی‌های پنجاب شده است. «راجش وورا» یک عکاس هندی است که بیش از ۳۰ سال از زندگی خود را به عکس گرفتن اختصاص داده است و انگیزه‌اش از این کار را علاقه شدید به حفاظت از محیط زیست و ثبت تصاویری از زیستگاه‌های در حال ناپدید شدن می‌داند. او یکی از جالب‌ترین مجموعه عکس‌هایش را «باروک روزمره» نام گذاری کرده است. عکس‌های این مجموعه از مجسمه‌های نصب شده روی پشت‌بام خانه‌ها در منطقه پنجاب است که بالاتر از آن گفتیم؛ از هواپیماهای بزرگ و بازیکنان فوتبال گرفته تا بطری و گلدان و عروسک‌ها. این مجسمه‌ها معماری این منطقه را تغییر داده و پنجاب را از دیگر بخش‌ها متمایز کرده است. در پرونده زندگی سلام امروز می‌توانید از داستان این مجسمه‌های بزرگ سر در بیاورید.

اولین موج مجسمه‌سازی روی پشت‌بام

بخش بزرگی از پنجاب در شرق پاکستان قرار دارد و بخشی از آن در شمال شرقی هند. ایالت پنجاب، ناحیه چندی گرو بخشی از شمال راجستان بخش‌های مربوط به پنجاب هند است و ما در این گزارش درباره سستی که در معماری این منطقه اتفاق افتاده است، خواهیم گفت. پنجاب به معنی پنج رودخانه، در زمان داریوش اول در تصرف ایران بوده است. اولین موج ساخت مجسمه‌های بزرگ روی پشت‌بام‌های پنجاب اوایل دهه ۱۹۷۰ اتفاق افتاد؛ وقتی هندی‌های مقیم خارج از کشور شروع به ساخت خانه در روستاهای اجدادی خود کردند. این رویکرد کم‌کم به یک جنبه مهم و چشم‌انداز خاص از پنجاب تبدیل شد. هر چند این خانه‌ها در بیشتر ایام سال خالی می‌مانند و تنها چند هفته از سال صاحب‌خانه‌هایشان در آن سکونت دارند اما اشیای رنکارنگی که در قالب مجسمه روی پشت‌بام‌ها نصب شده است به عنوان یادآورهایی از تلاش‌ها،

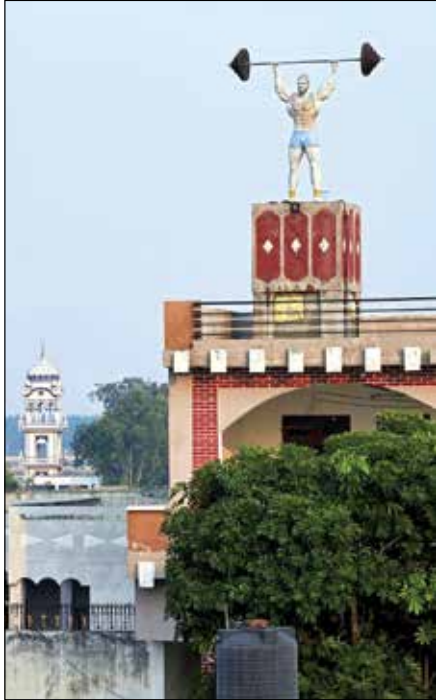

موفقیت‌ها و رفاه صاحبان خانه عمل می‌کنند. مجسمه‌های پشت‌بامی که در بیشتر خانه‌های پنجاب به چشم می‌خورد، موضوعات شگفت‌انگیزی را به تصویر می‌کشند؛ از تانک‌های جنگی و وزنه‌برداران تا قهرمانان، توپ‌های فوتبال، حیوانات، خودروها و به‌ویژه هواپیماها. این مجسمه‌ها در واقع بیانی زنده و جذاب از خلاقیت‌ها و آرزوهای این مردم هستند. وورا توصیف جالبی در باره مردم روستاهای پنجاب که روی پشت‌بام خانه‌شان گالری هنری راه‌انداخته‌اند، دارد و گفته: «مردم این مناطق همه کارها را با صدای بلند انجام می‌دهند. لباس بلند می‌پوشند و با صدای بلند آوازی می‌خوانند. زندگی برای آن‌ها یک جشن کامل است!»

سفر به بیش از ۱۵۰ روستا

برای عکاسی از مجسمه‌ها

همان‌طور که گفتیم راجش وورا یک مجموعه عکس از مجسمه‌های پشت‌بامی در پنجاب دارد. خودش می‌گوید کنجکاوی اولیه او درباره این اشیاء باعث شد بیش از ۶ هزار کیلومتر را در چهار ناحیه پنجاب سفر کند و بتواند این مجسمه‌های پشت‌بامی عجیب و غریب را در عکس‌های خود به تصویر بکشد. او صد عکس از این مجموعه را در یک گالری هنری به نمایش گذاشته و معتقد

است مناطقی که از آن عکاسی کرده کاملاً متمایز است. وورا درباره سختی و چالش‌های پروژه عکاسی از مجسمه‌های پشت‌بامی گفته است: «بعد از شناختن پنجاب و روستاهای اطراف آن و سنت معماری که در آن شکل گرفته، تصمیم گرفتیم در زمستان به این منطقه برگردیم، زیرا در آن زمان نور بسیار بسیار خوب است. فکر کردم اگر شرایط آب و هوایی و نور را در تمام طول عکاسی یکسان نگه‌دارم، ممکن است برای پروژه خوب باشد. در هند در آن زمان هیچ جی‌پی‌اس یا نقشه یا هیچ چیز وجود نداشت، بنابراین من روستا به روستا می‌رفتم تا آن‌ها را جست‌وجو کنم و آن‌ها را بخواهم. در نهایت در طول دو سال حدود پنج بازدید کردم و به بیش از ۱۵۰ روستا سفر کردم.»

مجسمه‌ها مخزن آب هستند و داستان هر خانواده!

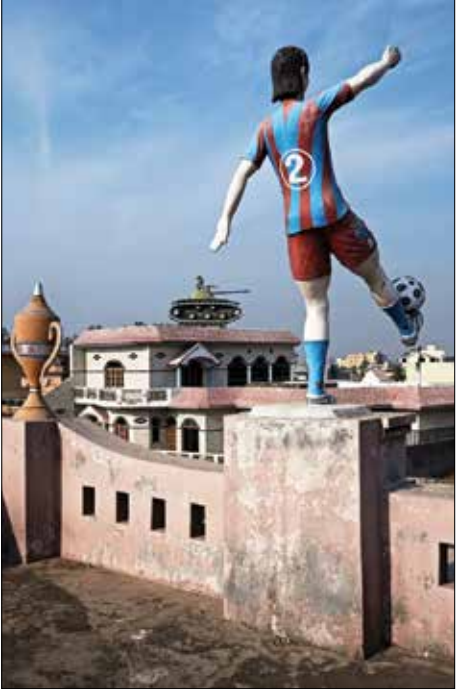
مجسمه‌های بزرگ و تزئینی در پنجاب به شکل هواپیما، شاهین، پرنده، توپ فوتبال و... هستند که از سیم، میلگرد، بتن و گچ ساخته می‌شوند و جالب این‌که بیشتر آن‌ها در زیر پوسته مجسمه‌ای خود مخازن آب هستند و هر کدام راوی داستان خانواده. راجش وورا که در جست‌وجوهای خود به دنبال داستان پشت هر مجسمه بوده است، قصه بعضی از این مجسمه‌ها را هم این‌طور روایت کرده: «برای عکس گرفتن از این مجسمه‌ها باید در میان کوچه‌های باریک قدم می‌زد و گاهی مجبور بودم به ایوان ساختمان مقابل بروم تا بتوانم به مجسمه‌ها دید مناسبی داشته باشم. بسیاری از کسانی که مجسمه هواپیما روی پشت‌بام خانه‌شان می‌سازند مهاجرانی هستند که چند سال بعد از مهاجرت به روستاهای خود سرزدند و در واقع مجسمه‌هایی از هواپیما روی پشت‌بام خانه‌شان یک بیانی از

مهاجرت موفقیت‌آمیزشان بود. در یک مورد دیگر او تعریف کرده که مجسمه زودپز برای جشن افتتاح رستوران یکی از اعضای خانواده در خارج از کشور، یک توپ فوتبال برای ادای احترام به کودکی که در این ورزش عالی است، مجسمه تانک برای بزرگداشت پسر خانواده که در ارتش خدمت کرده، تراکتور به معنای اولین قطعه ماشین آلات کشاورزی پدر بزرگ روستا و حتی برج ایفل هم به نشانه مهاجرت موفق خانواده به فرانسه روی پشت‌بام‌ها نصب شده است.» در واقع پشت هر مجسمه داستان جالبی وجود دارد که به داستان خانواده مربوط است. همین قدر هندی و عجیب و غریب.

یک سبک جدید که در کتاب‌های معماری وجود ندارد

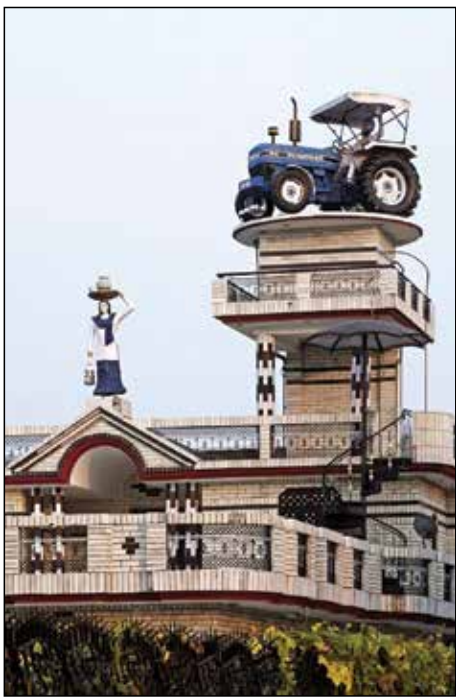
بیشتر خانه‌هایی که در این گزارش به آن‌ها اشاره کردیم به دلیل مهاجرت صاحبان‌شان در بیشتر ایام سال خالی می‌مانند و به عنوان خانه‌های تابستانی یا مکان عروسی برای خانواده‌هایی که به خارج از کشور نقل مکان کرده‌اند، استفاده می‌شوند. هر کدام از پنجایی‌ها که به کانادا، نیوزلند، انگلیس و... رفتند بعد از مدتی که به پنجاب برمی‌گردند، نگاه خاص خود را دارند و بیشتر آن مربوط به خانه‌هایی است که در شهر مقصد مهاجرت خود دیدند. آن‌ها به نوعی نگاه خود را با سبکی ترکیب می‌کنند که در هیچ کتاب معماری وجود ندارد و از صنعتگران می‌خواهند چیزهایی را که برایشان تعریف می‌کنند ادغام کنند و بسازند. در واقع مجسمه‌سازی آن‌ها هم با ابعاد بزرگی که روی پشت‌بام خانه‌ها به چشم بیاید به یک صنعت در نقاط مختلف پنجاب تبدیل شده است و کارگاه‌های زیادی را می‌توان دید که روزها روی ساخت مجسمه مد نظر مشتری‌شان کار می‌کنند تا آن را روی پشت‌بام ببرند و نصب کنند.

یک هنر عامیانه

یا ترکیب مجسمه‌سازی و معماری؟!

«والاس» یک هنرمند اهل آسیای جنوبی است و او هم مانند راجش وورا اتفاقی به مجسمه‌های پشت‌بامی پنجاب برخورد کرده است. او یک بار که در جاده‌ای نزدیک یکی از روستاهای پنجاب بود، تعدادی از مجسمه‌های پشت‌بامی را دید و با ذهنی پر از سوال و متعجب، تصمیم گرفت بقیه مجسمه‌های آن منطقه را هم ببیند. بنابر این از راننده خواست بزرگراه را دور بزند تا بتواند به روستاهای پنجاب سرزند. او بعد از بازدید از روستاهای پنجاب گفته: «راستش را بخواهید، من

نمی‌دانستم آن‌ها چه هستند. آن‌ها تأثیر زیادی گذاشتند، اما من داستان پشت آن‌ها را نمی‌دانستم. من هرگز چنین چیزی را در هیچ جای دیگری ندیده بودم، بنابراین برای مدت طولانی در ذهن من بود. آن‌چه برای من جالب بود این بود که واقعاً نمی‌دانستم چگونه آن‌ها را دسته‌بندی کنم. آیا این هنر عامیانه است؟ مجسمه‌سازی است؟ آیا معماری است؟ این یک کار است که فقط در روستاها تکامل یافته است، نه در شهرهای بزرگ‌تر یا شهرها. به طوری که برای من نیز جالب بود و همچنین این یک شکل از هنر عمومی بود نه یک چیز خودآگاه. در واقع این مجسمه‌ها بیشتر نماد داستان‌های هر خانواده بود.»

هر هندی تاج محل خودش را دارد

همان‌طور که گفتیم پنجایی‌ها از مجسمه‌ها به عنوان منبع آب روی پشت‌بام استفاده می‌کنند اما حالا در نسخه‌های جدیدتر اتفاقاتی افتاده است؛ مثلاً منبع آب به صورت یک بخش جدا در کنار مجسمه قرار گرفته و نمای مجسمه را هم تحت تأثیر قرار داده است. اما در هر صورت مجسمه‌سازی‌ها در بسیاری از روستاهای پنجاب، به قوت خود باقی است و به یک سنت تبدیل شده است. ساکنان این مناطق معتقدند روند مجسمه‌سازی در روستاهای پنجاب به این زودی

متوقف نمی‌شود و سال به سال مجسمه‌های جدیدی به پشت‌بام خانه‌ها اضافه می‌شود تا داستان فرد یا افرادی از خانواده را روایت کند تا حتی فردی که شناختی از آن خانواده ندارد، بتواند درباره داستان آن چیزهایی را حدس بزند. نظر آن‌ها درباره تکراری شدن مجسمه‌ها هم عجیب است. آن‌ها می‌گویند می‌شود در یک خانواده کسی فوتبالست موفق باشد و مجسمه توپ را جوری ساخت که شبیه هیچ کدام از مجسمه‌های قبلی نباشد یا المان دیگری را به آن اضافه کرد. البته قانون شبیه‌نبودن خانه‌ها و پیروی نکردن از یک سبک مشخص در بیشتر شهرهای هند برقرار است چون بیشتر هندی‌ها معتقدند هر کسی تاج محل خود را دارومی‌تواند آن را بسازد.